

Úspory nehledejme na nesprávném místě

Ovoce spravedlivého je jako strom života, a kdo se ujímá duší, je moudrý.
Přísloví 11,30

Vývoj vyspělé společnosti je spojen a podmíněn náležitou soustavou vzdělávání. Opravdové vzdělávání spočívá nejen ve vybavování nastupující generace potřebnými dovednostmi a znalostmi, ale jde také o to obeznámit mladého člověka se složitostmi mezilidských vztahů, ve kterých se pohybujeme. Nejsme zdaleka všichni stejní a musíme se s rozmanitostí svého okolí naučit co možná dobře vycházet i v nejrůznějších podmínkách. Vývoj nás přivedl ke snaze o přijetí a uplatňování úcty ke každé lidské bytosti, k uznání nutnosti brát lidské potřeby znevýhodněných a slabých s velkou vážností a solidárním přístupem. Toto se promítá do systémů sociální pomoci a podpory těm, kdo jsou z nejrůznějších důvodů vytěsnění nebo vylučování z jednotlivých oblastí stále složitějších struktur společnosti.

Jak napomáhat tomu, aby takové vytěsňování či vylučování postihovalo co nejméně lidí? Jedním z nejúčinnějších způsobů je přirozeně rozpoznat a podchytit znevýhodňující činitele co nejdříve, tedy na počátku přípravy na životní cestu a dle možností pak neodkladně poskytovat adresnou pomoc. Rodinám se zdravotně znevýhodněnými dětmi odbornou asistencí a podporu, dětem bez náležitého sociálního zázemí podpůrné programy a přizpůsobené vzdělávací způsoby. Ve všeobecné rovině asi až potud souhlasí s tímto názorem většina z nás. Různice začínají vyvstávat tehdy, když část odborníků upozorní na skutečnost, že přístup několika posledních desetiletí k těmto otázkám v oblasti vzdělávání problém vytěsňování a vylučování spíše reprodukoval, než aby jej pomáhal řešit. ČR byla například opakovaně kritizována za nadměrné umístování romských dětí do základních praktických škol.

Vcelku přiměřenou odezvou na tyto kritické hlasy bylo vytvoření Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání z roku 2010 a následně také Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020 spolu s aktualizovaným Akčním plánem inkluzivního vzdělávání na léta 2016 až 2018. Akční plán zahrnoval podpůrná opatření pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, zavedení přesné evidence a statistiky žáků vzdělávaných v inkluzivním prostředí, zpřesnění a sjednocení diagnostiky tak, aby byla žákům s jakýmkoli znevýhodněním či postižením nabídnuta adekvátní podpora v rámci vzdělávacího systému. Součástí Akčního plánu bylo také zavedení nového revizního systému v rámci diagnostiky poradenských zařízení. Jedná se tak nejen o komplexní program úpravy vzdělávací cesty pro různě znevýhodněné žáky a studenty, ale spolu s úpravami Rámcového vzdělávacího programu i obohatil nástroje pro vytváření kooperativních a řešitelských kompetencí všech žáků a studentů. To je užitečné především pro ty, kteří nemusí kompenzovat své znevýhodnění, ale potřebují se naopak naučit přirozeně komunikovat a kooperovat s těmi, kteří takovou pomoc potřebují.

Konkrétní kroky k implementaci uvedeného akčního plánu vyvolaly nemalou odezvu a řadu kritických hlasů z nejrůznějších stran. Někteří odborníci z oblasti speciálního školství pocítovali tento program jako znevažování vlastní nezastupitelné funkce. Obavu o snížení odborné péče vůči nadaným studentům vyjadřují někteří rodiče a na řadu zcela praktických potíží poukazují ředitelé škol i učitelé. Je zřejmé, že nároky na poradenskou a další podpůrnou činnost jsou nemalé jak po organizační, tak po rozpočtové stránce, a tak na všechny tyto kritické hlasy reagují rovněž i politici, ale bohužel, ne vždy ve prospěch přímých (jakož i konečných) cílů uvedeného programu.

Zhruba od září 2018 jsme namísto zřetelných kroků k řešení kritických míst programu svědky pokusů o jeho rozpočtová omezení. Takovým postupem vyřazujeme z pracovního a společenského začlenění všechny ty, jimž bychom mohli dopomoci k vyrovnání hendikepu na startovní čáře do života, a také na druhé straně oslabujeme výchovu k solidaritě, která je následně jedním z faktorů oslabování společenské soudržnosti.

Je naprosto zřejmé, že výzvy inkluzivního vzdělávání jsou mimořádně náročné a budou nás stát nejen nemalé prostředky, ale také mnoho trpělivého úsilí a tápání. Za to, že nejsme dnes společností jen nelítostně soupeřících jedinců, vděčíme také křesťanskému chápání nerovnosti odvozeného z Ježíšovy výzvy, ať ten, kdo chce být velký, více slouží.

Václav Malý, biskup
předseda Rady Iustitia et pax

1. 2. 2019